

PORIN VENÄJÄNKIELISET MAAHANMUUTTAJANUORET SUOMALAISESSA KOULUMAAILMASSA

OPINNÄYTETYÖ

Julia Talja, q8008

DIAK, Porin yksikkö

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössäni keskityn seuraamaan maahanmuuttajanuorten koulunkäyntiä Porissa. Kerron suomalaisesta ja venäläisestä koulutusjärjestelmästä ja niiden eroista.

Omien ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tietojen mukaan tutkimusta porilaisista venäläisnuorista ei ole juuri aikaisemmin tehty. Käytän hyväkseni kirjallisuutta ja internetiä tiedonhakuun.

Tutkimukseni keskeiset käsitteet tulevat olemaan Porin maahanmuuttajanuoret, kotouttaminen, sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja koulumaailmaan. Lisäksi tulen mainitsemaan mm. sen, miten kunta panostaa maahanmuuttajiin ja heidän kotouttamiseen ja mitkä kaikki eri tahot tukevat ja auttavat maahanmuuttajia sopeutumaan ja pääsemään uuteen alkuun. Kaikista keskeisimmäksi käsitteeksi päätimme yhdessä MLL:n opinnäytetyöstäni vastaavan ohjaajan, Eeva- Liisa Koskisen kanssa valita maahanmuuttajanuori suomalaisessa koulussa. Tutkin nuorten sopeutumista koulumaailmaan, heidän oppimista ja esiin tulevia ongelmia.

Tutkimuksemme tutkimusmenetelminä on haastattelut ja vertailututkimus. Seuraan useasta nuoresta koostuvaa ryhmää ja haastattelen heistä neljää. Nämä neljä nuorta jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan, miten kauan he ovat asuneet Porissa. Valitsen kaksi mahdollisimman vähän aikaa asunutta nuorta, joista toinen on tyttö ja toinen poika ja samalla periaatteella kaksi jo pidempään asunutta tyttöä ja poikaa. Haastattelujen jälkeen vertailen tulokset keskenään. Tutkimus rajataan yläkouluikäisiin Poriin muuttaneisiin venäläisnuoriin ja koulumaailmaan.

Avainsanat: maahanmuuttaja, maahanmuuttajanuori, koulu, kotoutus, kulttuuri

Opinnäytetyö raportoidaan ja julkistetaan keväällä 2009. Tutkimus, tutkimustulokset ja johtopäätökset esitetään loppukevästä 2010.

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

2.2 KOULUNKÄYNTI JA OPISKELU SUOMESSA

2.2.1 KOULU

2.2.2 OPETUS KUN ÄIDINKIELENÄ ON VENÄJÄ

2.3 MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN SUOMESSA

2.3.1 MAAHANMUUTTAJANUORI SUOMALAISESSA KOULUMAAILMASSA

2.3.2 SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

2.3.3 VENÄJÄN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

2.3.4 SUOMALAISEN JA VENÄLÄISEN KOULUKULTTUURIN EROT

2.4 MAAHANMUUTTAJANUORET PORISSA

3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

4 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

4.1.1 MLL: N TOIMINTALINJA

4.2 AINEISTON HANKINTA JA KOHDERYHMÄ

5 PERUSTIEDOT HAASTATELTAVISTA JA TUTKIMUSTULOSTEN PURKU

5.1 HAASTATELTAVA 1

5.2 HAASTATELTAVA 2

5.3 HAASTATELTAVA 3

5.4 HAASTATELTAVA 4

5.5 SOPEUTUMINEN

6 TUTKIMUSAINEISTON JA TUTKIMUSTULOSTEN PURKU

6.1. KOTOUTUMISEN ONGELMIA

6.2. KOULUTUS- JA OPETUSKULTTUURI TUTKIMUSKOHTENA

7 YHTEENVETO

8 POHDINTA

11 HAASTATTELUT

LÄHTEET

LIITTEET

1. Johdanto

Tämä on opinnäytetyö Porin venäläisistä maahanmuuttajanuorista suomalaisessa koulumaailmassa. Tutkin kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen Suomeen ja Poriin muuttaneiden nuorten sopeutumista, kotoutumista ja pärjäämistä koulussa. Tarkoitukseni on tehdä työ, josta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan toimipisteelle olisi hyötyä heidän MikäMikäMaa- hankkeessa. Teen tätä yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin työntekijöiden kanssa ja heidän tarpeitaan myötäillen.

Haastattelen venäläisiä nuoria ja tutkin, miten he kokevat olonsa Suomessa ja mitkä tekijät viihtyvyyteen vaikuttavat. Samalla tarkastelen miten he pärjäävät koulussa ja mitkä ovat venäläisen ja suomalaisen koulujen väliset erot.

Mainitsen lyhyesti paitsi nuoren-, myös muun väestön oloista ja heidän kohtelusta Suomessa. "Ulkomaalaisten osuus Satakunnassa on kasvanut viime vuosien aikana. Eniten maahan ja paluumuuttajia asuu Satakunnan pääkaupungissa, Porissa.", "Läheskään kaikki ulkomaalaiset eivät osaa suomea...", "Satakunnan työttömyys on tilastojen mukaan hieman noussut viime vuodesta. Työnantajat suosivat useimmiten suomalaisia, kuin ulkomaalaisia työntekijöitä, vaikka jälkimmäisillä olisi paremmat edellytykset kyseiseen työpaikkaan, esim. korkeampi koulutus tai enemmän työkokemusta...". Tämän tyyppisiä artikkeleita saa lukea Satakuntalaisista lehdistä päivittäin. Huolenaihe kasvaa jatkuvasti, kun alkaa miettiä sitä ulkomaalaisten määrää, joka täällä tällä hetkellä asustaa ja joka tulee lähitulevaisuudessa varmasti vielä kasvamaan.

Ihmisiä tulee, varsinkin köyhimmistä maista ja alueilta paremman elämän löytämisen toivossa. Monet ovat valmiita tekemään lähes minkäänlaista työtä tahansa, saadakseen elantonsa ja rauhallisen elämän. Pääkaupungin seutu on tässä suhteessa suvaitsevaisempi ja sieltä onkin ulkomaalaisten helpompi löytää töitä ja asettua alulle. Toki Poristakin monet saavat töitä. He sopeutuvat elämään täällä, mutta sitten käykin niin, että puoliso jää työttömäksi tai sukulaiset muuttavat perässä, mutta heitä ei onnistakaan töiden saamisessa.

Työttömyys ei suinkaan ole ulkomaalaisten ainoa ongelma. Suomessa on asiat tällä hetkellä sen verran hyvin, että katuihmisiä, varsinkin Satakunnassa ja muissa pienemmissä kunnissa, harvemmin näkee. Kunnat huolehtivat asukkaidensa hyvinvoinnista, vaikka näillä ei olisi juurikaan tuloja. Olemassa on Kansaneläkelaitos ja Sosiaalitoimisto, jotka tukevat ihmisiä, synnyinperästä riippumatta, taloudellisesti. Varsinkin alkuun pääsemiseksi ulkomaalaisia avustetaan Porissa kiitettävästi.

Myös Työvoimatoimistot pyrkivät auttamaan elämässä eteenpäin nimenomaan työnsaantia ajatellen. On ymmärrettävää, että harva työnantaja kovinkaan mielellään ottaisi palvelukseensa "täys-ummikon". Tästä hyvästä syystä on ulkomaalaisia ajatellen kehitetty erilaisia kielikursseja, joissa ihmisten on tarkoitus oppia kommunikoidaan. Seuraava vaihe onkin työvoimakoulutus ulkomaalaisille. Näissä yleensä ihmiset osaavat jo ainakin jonkin verran suomea. Sitten aletaan etsiä töitä.

Erilaiset kurssit ovat maahanmuuttajille erittäin hyödylliset paitsi kielenopin kannalta, myös henkisen hyvinvoinnin takia. Eri maiden kansalaiset tutustuvat toisiinsa ja toistensa kulttuureihin, saavat uusia tuttavuuksia, ehkä jopa ystäviä, saavat aikansa kulumaan tuntematta ikävää ja itsensä hyödyttömäksi... Kuitenkin usein herää kysymys, riittääkö tämä kaikki ulkomaalaisten hyvinvointiin? Miksi yhä useampi syrjäytyy ja potee masennusta? Luulisi niinkin hyvässä hyvinvointivaltiossa, kuin Suomi on, jokaisen viihtyvän.

2.1 Käsitteiden määrittely

A) Ulkomaalaisen ja maahanmuuttajien määritelmiä

Ulkomaalainen henkilö, jolla on jonkin muun maan kuin Suomen kansalaisuus.

Maahanmuuttaja on ulkomaalainen, joka muuttaa Suomeen tarkoituksenaan asettua maahan pidempiaikaisesti. Maahanmuuttaja voi olla paluumuuttaja, pakolainen, turvapaikanhakija tai siirtolainen. Myös avioliiton vuoksi Suomeen muuttavat kuuluvat maahanmuuttajien ryhmään.

Paluumuuttaja on alkuperäiseen lähtömaahansa takaisin muuttava henkilö (ja hänen perheensä). Suomen lainsäädännössä on tunnustettu suomalaista syntyperää olevan ulkomaan kansalaisen oikeus paluumuuttoon. Paluumuuttajat ovat yleensä pohjoismaalaisia tai Suomen sukukansojen jäseniä, erityisesti inkerinsuomalaisia.

Pakolainen on vainon pelosta joutunut muuttamaan kotimaastaan. Hänen turvallisuutensa on ollut siellä vaarassa rodun, uskonnon, kansallisuuden tai esimerkiksi poliittisen katsomuksen vuoksi.

Turvapaikanhakija anoo pakolaisstatusta ja oleskeluoikeutta yllämainittuihin syihin vedoten. Eniten turvapaikanhakijoita on tullut Suomeen entisen Jugoslavian, Somalian ja entisen Neuvostoliiton alueelta.

Siirtolainen on vapaaehtoisesti, toimeentulon hankkimiseksi maasta toiseen muuttava henkilö. Siirtolaista tarkoittavalla sanalla emigrantti (lat. emigrare, muuttaa pois) on erityinen poliittinen vivahte. Nimitystä on käytetty alun perin Ranskan suurta vallankumousta paenneista aatelisista, myöhemmin termi on liitetty Venäjän vallankumousta paenneisiin. (Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kieltenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan

kielentutkimuksen keskus, s.146-149)

B) Kieleen liittyviä määritelmiä

Äidinkieli

Äidinkieli määritellään useimmiten kielen alkuperän, hallinnan, käytön tai samastumisen mukaan. Tavallisin äidinkielen määrittely on, että se on lapsen ensimmäiseksi oppima kieli, ensikieli, jolla hän ajattelee, tekee kysymyksiä ja ilmaisee ajatuksiaan. Äidinkieli on siten kieli, jonka lapsi on oppinut ensimmäisenä ja johon hän itsensä samastaa.

Jotkut tutkijat käyttävät termiä kotikieli. Lapsen ensikieli voi olla myös kotikieli.

Äidinkieli on myös määritelty kieleksi, jonka lapsi hallitsee parhaiten. Vähemmistöjen kohdalla tämä merkitsee sitä, että äidinkieleksi muodostuu se kieli, jota lapsi käyttää päivähoitossa ja koulussa.

Äidinkieleksi voidaan myös määritellä se kieli, jota henkilö käyttää eniten. Kielelliset vähemmistöt joutuvat usein käyttämään suurimmaksi osaksi jotakin muuta kieltä kuin ensimmäiseksi oppimaansa.

Äidinkielen määrittelyssä on käytetty kriteerinä myös samastumistapahtumaa. Tällöin äidinkieli on se kieli, jolla henkilö on omaksunut ryhmän säännöt, normit ja arvot, johon hän kuuluu. Toisin sanoen äidinkielen ei tarvitse olla henkilön ensimmäinen tai eniten käyttämä kieli (esim. Romanit). (Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kieltenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 150-151)

Toinen kieli

Nimitystä toinen kieli käytetään yleisesti kaikista niistä kielistä, jotka opitaan ensikielen (äidinkielen) jälkeen. Toisen kielen hallintaan voidaan päästä joko muodollisen oppimisen tai tiedostamattoman omaksumisen kautta.

Lapsi oppii toisen kielen samanaikaisesti silloin, kun molemmat vanhemmat puhuvat omaa ensikieltään (äidinkieltään). Kaksikielisellä yksilöllä on ensimmäinen ja toinen kieli, joista tavallisesti toisessa kielessä hänellä on rajoittuneempi hallinta.

Toinen kieli eroaa vieraasta kielestä siten, että sitä käytetään oppijan päivittäisessä ympäristössä. Vierasta kieltä ei yleensä käytetä päivittäisen kommunikaation välineenä lähiympäristössä. (Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kieltenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, s.151)

Kaksikielisyys

Myös kaksikielisyys voidaan määritellä alkuperän, hallinnan, käytön ja samastumisen mukaan. Henkilö on kaksikielinen, jos hän on alusta alkaen omassa perheessään oppinut kielet. Henkilö on kaksikielinen myös, jos hän hallitsee kaksi kieltä täydellisesti kuin syntyperäinen ja kykenee tuottamaan täydellisiä ilmaisuja toisella kielellä. Kielen käytön perusteella henkilö on kaksikielinen, jos hän käyttää kahta kieltä useimmissa tilanteissa. Samastumisen perusteella henkilö on kaksikielinen, jos hän pitää itseään kaksikielisenä ja samastaa identiteettinsä kahden kulttuurin tai niiden osien piirissä.

Luonnollinen (primaarinen) kaksikielisyys tarkoittaa, että henkilö on ilman systemaattista ohjausta tai opetusta kasvanut kaksikieliseksi. Kulttuuri- eli koulukaksikielisyudessa (sekundaarinen) toinen kieli on opittu ensimmäisen kielen jälkeen enemmän tai vähemmän systemaattisesti.

Lisääntyvässä (additiivisessa) kaksikielisyudessa toinen kieli opitaan äidinkielen lisäksi, eikä se haittaa ensikielen kehittymistä. Vähenevässä (subtraktiivisessa) kaksikielisyudessa toinen kieli häiritsee ensikielen kehittymistä ja saattaa vähitellen korvata ensikielen.

Tutkimuksissa on todettu, että jos ensikielen taidot eivät saa kehittyä (esim. jos lasta opetetaan toisella kielellä), myöskään toisen kielen taidot eivät kehity. Mitä korkeampi taso lapsella on ensikielessä, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on saavuttaa korkea taso myös toisessa kielessä. Vaarana on, ettei lapsi opi kumpaakaan kieltä kunnolla. Tällainen puolikielinen lapsi ei pysty operoimaan kummallakaan kielellään korkeamman tason lingvististä ja kognitiivista kykyä vaativissa tilanteissa.

Toimivassa kaksikielisyydessä henkilö selviytyy molemmilla kielillään sekä yhteiskunnan vaatimusten että omien toiveidensa mukaan. Eri maiden kokemusten perusteella toimiva kaksikielisyys on saavutettu parhaiten, kun vähemmistöön kuuluvia lapsia on opetettu vähemmistökielellä. Enemmistökielen lapset oppivat muussa ympäristössään. (Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kielenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, s.157-161).

Koulu

Koulu on paikka, jossa opetetaan ammattiin, harrastukseen tai yleissivistykseen liittyviä hyödyllisiä tietoja ja taitoja.

(Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kielenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 138)

2.2. Koulunkäynti ja opiskelu Suomessa

Koulunkäynti perustuu Suomessa oppivelvollisuuteen, johon liittyy perustuslain takaama oikeus ilmaisen peruskoulutukseen ja jatkokoulutukseen varallisuuden estämättä.

Suomen koulujärjestelmä jakautuu peruskouluun (kaikille yhteinen), toiseen asteeseen (lukiot ja ammattikoulut) sekä korkea-asteeseen (yliopistot ja ammattikorkeakoulut). Näiden rinnalla toimii aikuis- ja täydennyskoulutusta antavia yksiköitä, joista osa on yksityisiä. Myös peruskoulun ja toisen asteen oppilaitoksen ylläpitäjä voi olla yksityinen, kuten Steiner-koulu.

Koulut voidaan toisaalta jakaa niiden tarkoituksen mukaan perustaitoja tarjoaviksi, yleissivistäviksi, ammatillisiksi, erikoissivistäviksi tai tieteellisiksi. Kouluksi kutsutaan myös esikoulua.

Suomen sana koulu tulee latinan ja ruotsin kautta kreikan sanasta skhole. Kreikan sana merkitsi vapaiden miesten vapaa-aikaa, joutenoloa, jota he käyttivät henkiseen ja ruumiilliseen itsensä kehittämiseen.

(<http://www.virtuopo.net/selkokieli/opiskelu/koulutusjarjestelma>).

2.2.1 Koulu

Vuonna 1999 voimaan tulleet koululait koskevat perusopetusta, lukio- ja ammatillista koulutusta, ammatillista aikuiskoulutusta, vapaata sivistystyötä ja taiteen perusopetusta. Niissä säädetään myös maahanmuuttajaoppilaita koskevasta opetuksesta.

Vuoden 1999 alusta voimaan tullut koulutusta koskeva lainsäädäntö käsittää seuraavat lait:

- perusopetuslaki (628/1998)
- lukiolaki (629/1998)

- laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)
- laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)
- laki taiteen perusopetuksesta (633/1998)
- laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998)
- laki opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta (635/1998)

Lisäksi ovat voimassa mm. seuraavat koulutusta koskevat lait:

- laki työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta (763/1990)
- laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995)
- yliopistolaki (645/1998)

Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuus koskee kaikkia Suomessa vakinaisesti asuvia lapsia kansallisuudesta riippumatta. Äskettäin maahan muuttaneiden opetus voidaan järjestää joko perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmässä tai mikäli se ei ole mahdollista, sijoittamalla oppilaat yleisopetukseen ja tukemalla heitä heidän tarpeidensa mukaisesti. Suomen tai ruotsin kielen ja oman äidinkielen opiskelu luovat perusopetuksessa edellytykset kaksikielisyyden kehittymiselle. Perusopetuslain mukaan erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan järjestää myös pääosin tai kokonaan muilla kuin suomen, ruotsin tai saamen kielellä, romanikielellä tai viittomakielellä.

(http://www2.eduskunta.fi/fakta/edustaja/479/arkisto/tiedotteet08/LA_ryhmakoko.pdf)

Perusopetuksen yhteydessä voidaan järjestää maahanmuuttajille perusopetukseen valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa kuusivuotiaille ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Täydentävällä opetuksella tarkoitetaan maahanmuuttajien tukiopetusta sekä äidinkielen ja vieraan kielen kielitaidon ylläpitämiseen tähtäävää opetusta. Maahanmuuttajien tukiopetukseen ovat oikeutettuja ne oppilaat, joiden maahantulosta on kulunut enintään kolme vuotta.

Maahanmuuttajat voivat osallistua myös perusopetuksen jälkeiseen lisäopetukseen.

Maahanmuuttajien lisäopetuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa riittävät taidot suomen tai ruotsin kielessä ja muissa aineissa voidakseen jatkaa opintojaan toisen asteen oppilaitoksessa ja menestyäkseen työelämässä. Opiskelijan oman äidinkielen taitojen säilymistä ja kehittymistä tuetaan sekä hänen kulttuuri-identiteettiään vahvistetaan. (http://www.edu.fi/maahanmuuttajat/esite/OPH_maahanmuu ajaesite_fivalmis.pdf)

2.2.2 Opetus, kun äidinkielenä on venäjä

Venäjän, kuten muidenkaan vieraiden kielten opetus äidinkielenä ei ole vielä vakiintunut Suomen kouluissa. Kouluilla ei ole velvollisuutta järjestää oppilaan äidinkielen opetusta, ja osallistuminen opetukseen on vapaaehtoista. Opetusta annetaan yleensä kaksi tuntia viikossa, ja opetusryhmässä on oltava vähintään neljä oppilasta. Maahanmuuttajien oman äidinkielen opetukseen voidaan myöntää erityistä valtionavustusta. (Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja 40.)

Oman äidinkielen opetusta järjestetään noin 270 kunnassa. Äidinkielen opetuskieliä oli vuonna 2001 kaikkiaan 48, joista yleisin oli venäjä. Opetusta järjesti 61 koulua. Vuonna 2001 venäjää äidinkielenä peruskouluissa ja lukioissa opiskeli kuitenkin vain noin puolet venäjänkielisistä eli 3040 oppilasta.

Merkittävänä syynä äidinkielen vähäiseen opiskeluun on se, että vanhemmat ovat usein tyytymättömiä opettajien tasoon. Venäjää äidinkielenä ei opeta aina syntyperäinen venäjänkielinen opettaja, vaan esimerkiksi viron- tai suomenkielinen opettaja. Äidinkielen hallinnan merkitystä muun oppimisen perustana ei myöskään aina ymmärretä. Monien vanhempien mielestä lapset eivät myöskään tarvitse koulussa venäjän kielen opetusta, vaan

pitävät lastensa venäjän kielen taitoa itsestään selvytenä. Toisaalta vanhempien mielestä venäjän kielen katsotaan kuuluvan menneisyyteen, elämään Venäjällä, kun nyt pitäisi panostaa uuden kotimaan kielen opiskelemiseen. (Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja 48-49).

Käytännön ongelmana äidinkielen opetuksessa on ollut muun muassa tuntien sijoitus oppilaiden lukujärjestykseen. Tunnit järjestetään usein koulupäivän päätteeksi tai koulupäivän jälkeen, jolloin lapset eivät jaksaa motivoitua kielen opiskeluun. Monet eivät halua opiskella äidinkieltään myös kiusaamisen pelosta.

Venäjän kielen opetusta vaikeuttaa myös pula sopivasta oppimateriaalista. Tällä hetkellä Suomessa ei ole valtakunnallista venäjänkielisille oppilaille suunniteltua oppimateriaalia, vaan käytetty materiaali on joko Venäjällä opiskeluun tarkoitettua tai opettajan itsensä valmistamaa.

Venäjän kielen opiskelu äidinkielenä olisi erityisen tärkeää niille lapsille, joiden kotikielenä ei ole venäjä ja jotka eivät muutenkaan käytä venäjää. Heille kaksi viikkotuntia ei riitä äidinkielen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Heidän kielitaitonsa rapistuu nopeasti; sanavarasto ei laajene, sanojen ääntäminen ja luetun ymmärtäminen vaikeutuvat. Samalla he menettävät opiskelumotivaationsa kieleen. Esimerkiksi Jyväskylässä tällaisille lapsille on menestyksellisesti järjestetty mm. laulu- ja teatterikerhoja. (Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja, s. 40, 49).

Myös toisen asteen oppilaitoksissa kynnys oman äidinkielen opintojen järjestämiseen on melko korkea. Vuonna 2001 ammatillisille oppilaitoksille tehdyn kyselyn (Kuisma, 2001) mukaan vain viisi prosenttia opiskelijoista opiskelee omaa äidinkieltään. Yleisin käytännön järjestely on, että äidinkielen opiskeluun käytetään vieraan kielen opintoihin varattua resurssia. Yleistä on myös, että äidinkielen opiskelu tapahtuu jossakin muussa oppilaitoksessa, esimerkiksi kansalaisopistossa tai aikuislukiossa. Vuonna 2000 tehdyn

kyselyn (Iskanius, 2001) mukaan taas toisen asteen oppilaitoksista noin puolet tarjosi venäjän kielen opetusta äidinkielenä. (Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja, s. 51).

Käytännössä oman äidinkielen opetusta ei järjestetä myöskään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa opetuksessa. Erään tutkimuksen (Romakkaniemi & Ruutu, 2001) mukaan 2/3 venäjänkielisistä opiskelijoista ei pitänyt oman äidinkielen opiskelua tarpeellisena. Opettajienkin mielestä oman äidinkielen opetus on enemmän peruskoulun tehtävä, vaikkakin he pitivät äidinkielen opiskelua sinänsä tärkeänä.

Syksyllä 2002 on perustettu venäjä äidinkielenä –työryhmä, jonka tehtävänä on muun muassa kehittää oppiaineen opetussuunnitelmaa. Työryhmään kuuluu venäjän kielen opettajia eri puolilta Suomea. Työryhmän tavoitteena on myös kiinnittää huomiota venäjänkielisten maahanmuuttajien muodostamaan kieliresurssiin ja sen kehittämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. (Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja 57-58).

2.3. Maahanmuuttajien koulutuksen järjestäminen Suomessa

Vastuu aikuisten maahanmuuttajien koulutuksen järjestämisestä ja rahoituksesta jakautuu opetushallinnon ja työhallinnon kesken. Työhallinto vastaa työvoimapolitiittisesta koulutuksesta ja opetushallinto järjestää aikuisille maahanmuuttajille muuta kotoutumiskoulutusta. Se järjestetään joko työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena tai maahanmuuttajan omaehtoisena

koulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksen laajuus vaihtelee 37-56 opintoviikon välillä. Kotoutumiskoulutuksessa on kuusi opintokokonaisuutta: suomen tai ruotsin kielen opinnot, arjen taidot ja elämänhallinta, yhteiskuntatietous, kulttuurituntemus, opiskelu- ja työelämävalmiudet sekä valinnaiset opinnot. Työvoimapolitiittisena koulutuksena järjestettävän maahanmuuttajakoulutuksen aloittaneiden määrä on vuosina 1997-2001 pysynyt suunnilleen samansuuruisena, noin 7000:n tasolla.

Työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan (763/1990) työvoima- ja elinkeinokeskukset hankkivat ammatillista aikuiskoulutusta. Vuonna 2001 kyseisen koulutuksen aloitti 2190 ulkomaalaista. Osa koulutuksesta on toteutettu yhteistyössä työnantajien kanssa ns. rekrytointikoulutuksena. Näin on järjestetty mm. joukkoliikenteen, metalli- ja siivousalojen koulutusta. Samoin on toteutettu esimerkiksi lääkärien, opettajien ja tutkijataustaisten henkilöiden koulutusta.

Opetushallitus on antanut ohjeen maahanmuuttajien osallistumisesta ammattitutkintolain mukaisiin näyttökokeisiin vuonna 1996. Maahanmuuttajille järjestetään myös nimenomaan heille tarkoitettuja ammatillisia kursseja, lähinnä työvoimakoulutuksena. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa, s.8-11).

Maahanmuuttaja voi hakea opiskelemaan ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin, jos hänellä on vaadittava pohjakoulutus. Avoin yliopisto-opetus soveltuu myös maahanmuuttajille, pohjakoulutuksesta riippumatta. Maahanmuuttajat voivat hakea lukiokoulutukseen ns. joustavan valinnan kautta, jos heillä ei ole suomalaista peruskoulun päästötodistusta. Maahanmuuttaja voi opiskella lukiossa suomen tai ruotsin kieltä suomi / ruotsi toisena kielenä –oppimäärän mukaan ja omaa äidinkieltään joko osana koulun normaalia opetusta tai erillisen resurssin turvin. Maahanmuuttajaoppilas voi suorittaa ylioppilastutkinnossa suomi / ruotsi toisena kielenä –kokeen.

Lupa lukiokoulutuksen järjestämiseen voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle,

rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Opetusministeriön päätöksellä lukiokoulutusta voidaan järjestää myös valtion oppilaitoksissa, kuten esimerkiksi Suomalais-venäläisessä koulussa. Lukion erityisenä koulutustehtävänä voi olla esimerkiksi vieraskielinen opetus. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa, s.14-18).

Maahanmuuttajat voivat hakea myös ammatilliseen peruskoulutukseen joustavan valinnan kautta. Eri alojen ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteissa on erilliset maahanmuuttajia koskevat kohdat, joissa on otettu huomioon maahanmuuttajien erityistarpeita. Niiden mukaan heille voidaan järjestää toisen kielen ja oman äidinkielen opetusta. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa, s.19-20)

Jos opiskelijan äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, koulutuksen järjestäjä voi jakaa äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen pakolliset opinnot säädetyistä poikkeavalla tavalla. Äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen opintoihin varattu resurssi voidaan jakaa joustavasti mahdollisiin oman äidinkielen opintoihin, suomi / ruotsi toisena kielenä –opintoihin ja toisen kotimaisen kielen opintoihin. Omaa äidinkieltä voidaan opiskella myös vieraana kielenä tai vapaasti valittavina opintoina.

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjä voi päättää, että opetus voidaan erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin suomen, ruotsin, saamen, romanin tai viittomakielellä. Vuonna 2001 tehdyn kyselyn mukaan joissain oppilaitoksissa on annettu opetusta venäjän kielellä, sillä venäjänkielisiä opiskelijoita on ammatillisessa koulutuksessa verrattain paljon.(Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa, s.20-22).

2.3.1 Maahanmuuttajanuori suomalaisessa koulumaailmassa

Maahanmuuttajille on järjestetty ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta vuodesta 1999 lähtien. Valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, s. 9).

Hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen ohjelman mukaan tavoitteena on, että kaikki aikuiset maahanmuuttajat pääsevät tarvittaessa suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään perehdyttävään maahanmuuttajakoulutukseen sekä tarvittaessa ammatilliseen perus- tai täydennyskoulutukseen. Ohjelman mukaan maahanmuuttajakoulutuksen pituuden ja sisällön ratkaisee yksilöllinen tarve. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, s.12).

Ulkomailla suoritettujen korkeakoulututkintojen rinnastamisesta säädetään laissa ulkomailla suoritettujen korkeakoulututkintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta (531/1986).

Virkakelpoisuuden saaminen ulkomaisen korkeakoulututkinnon perusteella tuli Suomessa mahdolliseksi vuoden 1987 alusta. Vuosina 1987-1997 päätökset tehtiin opetusministeriössä. Tuona aikana tehtiin yhteensä noin 2500 tunnustamis- ja rinnastamispäätöstä, joista 1760 koski entisen Neuvostoliiton alueella suoritettuja tutkintoja.

Tutkintojen tunnustamisesta on vastannut vuodesta 1997 lähtien opetushallitus.

Marraskuuhun 2002 mennessä opetushallitus on tehnyt 1460 tunnustamis- tai rinnastamispäätöstä. Tutkinnoista 36 prosenttia on suoritettu entisessä Neuvostoliitossa, 15 prosenttia Venäjällä ja kolme prosenttia Virossa. Hakemuksia on jätetty noin 880, joista noin sata on hylätty eri syistä. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, s. 18-19).

Suomen koululainsäädäntö antaa periaatteessa hyvät mahdollisuudet maahanmuuttajien opetuksen järjestämiseen. Maahanmuuttajalasten koulutuksen kielelliseksi tavoitteeksi on asetettu toimiva kaksikielisyys, jolla tarkoitetaan taitoa käyttää kahta (tai useampaa) kieltä koulutuksen välineenä ja työelämässä. Suomen tai ruotsin kielen hallitsemisen lisäksi pyritään maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, s. 27).

Maahanmuuttajakoulutuksen ongelmat ovatkin lähinnä toteutuksessa, samoin kuin kotouttamislain kohdalla. Lainsäädäntö antaa mahdollisuudet erilaisiin järjestelyihin, mutta lain toteuttajia ei velvoiteta juuri mihinkään, eikä toteuttamiseen toisaalta tarjota riittävästi resursseja. Erilaisten mahdollisuuksien hyödyntäminen jää kuntien ja koulujen vastuulle. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, s.31).

2.3.2 Suomen koulutusjärjestelmä

Koulutusjärjestelmä on kansallisten lakien ja säädösten kautta määrätty. Opetustoimen lainsäädännöstä ja koulutuspolitiikan yleisperiaatteista päättää Eduskunta. Koulutuspolitiikan toimeenpanosta vastaavat opetusministeriö ja opetushallitus.

Perusopetusta edeltävä koulutus:

Ennen ensimmäistä kouluvuottaan lapsella on oikeus maksuttomaan esiopetukseen. Esiopetukseen osallistuu lähes jokainen lapsi ja sen järjestämisestä vastaavat kunnat. (<http://www.virtuopo.net/selkokieli/opiskelu/koulutusjarjestelma/esiopetus.html>).

Perusopetus:

Perusopetuksella tarkoitetaan peruskoulua eli maksutonta yleissivistävää koulutusta, jota säätelee perusopetuslaki. Peruskoulu aloitetaan yleensä sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Yhdellä vuodella koulun aloittamisiän muutosta voivat vanhemmat hakea mikäli psykologisten testien perusteella lapsi on jo 6-vuotiaana valmis aloittamaan koulunkäynnin tai tarvitsee mahdollisesti vuoden lisäaikaa kypsymiseen. Peruskoulun suorittaminen kestää normaalisti yhdeksän vuotta. Kaikki Suomen 7–16-vuotiaat ovat lain voimalla oppivelvollisia, mikä velvoittaa heitä osallistumaan peruskoulutukseen tai vanhemmat hoitamaan koulutuksen jollain toisella tapaa.

(<http://www.virtuopo.net/selkokieli/opiskelu/koulutusjarjestelma/perusopetus.html>)

Toisen asteen koulutus:

Suomen toisen asteen koulutuksella käsitetään lukiot ja ammatilliset oppilaitokset. Ammatillisten tutkintojen tavoitteena on kouluttaa työelämään ammatillisen osaamisen taitavia työntekijöitä. Ammatillisen perustutkinnon ohessa voi myös suorittaa lukiotutkinnon, jolloin tutkintoa kutsutaan kaksoistutkinnoksi tai kansankielellä ammattilukioksi. Lukiokoulutus on yleissivistävää ja valmistaa yliopistotutkintoon.

(<http://www.virtuopo.net/selkokieli/opiskelu/koulutusjarjestelma/toisenasteenkoulutus.html>)

Korkea-asteen koulutus:

-Tutkinnot

Korkea-asteen koulutusta annetaan ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

Ammattikorkeakoulut ovat keskittyneempiä palvelemaan elinkeinoelämän tarpeita, kun taas yliopistot ovat tutkimuksellisempia. Tosin myös ammattikorkeakouluissa tehdään nykyään tutkimusta ja yliopistoihin kuuluu monia ammatillisia, ei-tutkimuksellisia opintosuuntia.

Suomessa on 20 yliopistoa ja 30 ammattikorkeakoulua.

Ammattikorkeakoulututkinto on ensimmäinen tutkinto ammattikorkeakouluissa ja alempi korkeakoulututkinto puolestaan yliopistoissa. Niiden suorittaminen kestää yleensä 3–5 vuotta. Toisen syklin opintoja ovat ylempi ammattikorkeakoulututkinto (useimmiten opiskelija ei jatketa tähän) ja ylempikorkeakoulututkinto (yliopisto-opiskelua jatketaan lähes aina tähän asti). Kolmas sykli on lisensiaatti- jatohtorikoulutus, joihin voi hakea vain ylemmällä korkeakoulututkinnolla. (<http://www.virtuopo.net/selkokieli/opiskelu/koulutusjarjestelma/korkea-asteenkoulutus.html>).

2.3.3. Venäjän koulutusjärjestelmä

Venäjän koululaitoksella on pitkät perinteet. Venäläisillä onkin korkea peruskoulutuksen taso, ja lukutaitoisten prosentuaalinen osuus on maailman huippuluokkaa myös länsimaat mukaan lukien. Venäläisten korkea keskimääräistä koulutustasoa on vielä lisännyt Venäjän

itsenäistyminen entisistä Neuvostoliiton maista, koska venäläisten joukossa koulutustaso oli keskimääräistä korkeampi.

Neuvostoliiton aikana koulutus oli ilmaista, kuten myöskin kirjat ja ateriat sekä koulun jälkeinen iltapäivähoito. Neuvostoliittolainen koulutusjärjestelmä sovelsi marxismi-leninismi-ideologian oppeja. Tavoitteena oli korkeatasoisen peruskoulutuksen lisäksi työläisten kouluttaminen ja rekrytoiminen puolueeseen. Tämän johdosta koulutus pyrittiin toteuttamaan samanlaisena kaikille ja olemaan kaikkien saatavilla.

Venäläisessä koulutusjärjestelmässä on aina arvostettu erityisesti luonnontieteitä sekä kirjallisuutta ja taiteita

Neuvostoliiton hajoamisen ja Venäjän itsenäistymisen jälkeen myös koulutusjärjestelmä on jonkin verran muuttunut. Yksityisten koulujen määrä on lisääntynyt ja yliopistoihin ovat tulleet lukukausimaksut. Venäjän federaation eri alueet tai osavaltiot ovat voineet soveltaa järjestelmää tarpeittensa mukaiseksi. Koulutusjärjestelmän hyväksi havaitut perusrakenteet ovat ennallaan, vaikka markkinatalous on tuonut mukanaan eräitä ongelmia.

Venäläiset ovat ylpeitä koulutusjärjestelmästä, mutta toisaalta myös huolissaan sen säilymisestä, jota osoittavat mm. presidentti Putinin kannanotot koulutusjärjestelmää kohtaan. Putinin kaudella koko Venäjän federaation hallintoa on pyritty uudelleen yhtenäistämään. (http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlemodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

Yleissivistävä koulutus:

Venäjän valtio takaa lain mukaan Venäjän federaation kansalaisille maksuttoman yleissivistävän koulutuksen, sekä kilpailupohjalta (sisään pääsykokeet) yhden maksuttoman ammatillisen koulutuksen valtiollisissa ja kunnallisissa oppilaitoksissa. Venäjän federaation

koulutusta säätelevän lain mukaan Venäjän kansalaisen tulee saada koulutusta omalla kielellään.

Koulutus jakautuu Venäjällä yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen. Yleissivistävään koulutukseen sisältyy:

- * esikouluopetus 3-6 –vuotiaille
- * yleissivistävä ala-asteen koulutus: 1-4. luokat (7-10 vuotiaat)
- * yleissivistävä peruskoulutus: 5-9. luokat (11-15 –vuotiaat)
- * yleissivistävä keskiasteen koulutus: 10-11. –luokat (16-17 –vuotiaat)

Esikouluopetus kattaa seimet ja lastentarhat. Lastentarhoilla on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Niissä opetetaan musiikkia, kuvataiteita, tanssia, puhetaidon kehittämistä, oikeinkirjoitusta ja matematiikan alkeita.

Yleinen oppivelvollisuus on 15 ikävuoteen saakka. Yleissivistävä ala-asteen koulutus ja yleissivistävä peruskoulutus ovat kaikille pakollisia. Yhdeksänvuotisen koulutuksen päätteeksi suoritetaan loppukoe. Sen suorittamisen jälkeen on mahdollista jatkaa yleissivistävää (täyttä) keskiasteen koulutusta tai keskiasteen ammatillista koulutusta.

Yleissivistävän keskiasteen (täyden) koulun rinnalla toimii kymnaaseja ja lyseoita, jotka voivat olla joko valtiollisia tai yksityisiä. Näissä voivat oppiaineet olla monipuolisempia kuin valtion kouluissa, tai ne voivat olla erikoistuneita joihinkin oppiaineisiin. Ne voivat myös toimia korkeakoulujen yhteydessä valmistamassa oppilaita korkeakouluopintoihin. Yksityisten koulujen tulee omata valtion akkreditointi voidakseen myöntää korkeakouluihin hyväksyttäviä päättötodistuksia. Vuonna 2002 yksityisissä kouluissa opiskeli kuitenkin vain 0,8 % koko oppilasmäärästä. (http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlemodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

Ammatillinen koulutus:

Ammatillisen koulutuksen käsitteeseen kuuluu:

- * ammatillinen peruskoulutus
- * keskiasteen ammatillinen koulutus
- * korkea-asteen ammatillinen koulutus
- * korkea-asteen ammatillinen jatkokoulutus

Ammatillista peruskoulutusta voi saada ammattikouluissa mutta myös ammatillisissa lyseoissa. Opetusohjelmat kestävät yhdeksänvuotisen peruskoulun jälkeen 2-4 vuotta ja 11 -vuotisen yleissivistävän koulutuksen jälkeen 1-1,5 vuotta. Loppukokeen suorittaneet saavat diplomin, joka antaa oikeuden ammatinharjoittamiseen.

Keskiasteen ammatillista koulutusta järjestetään teknikumeissa, opistoissa ja collegeissa, jotka yleensä ovat yliopistojen, akatemioiden tai instituuttien yhteydessä. Keskiasteen ammatilliseen koulutukseen tullaan pääsykokeiden kautta.

(http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlmodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

Korkeakoulut:

Venäjällä käytetään korkea-asteen ammatillisista oppilaitoksista yhteisnimitystä korkeakoulu. Korkeakouluiksi Venäjällä lasketaan yleisesti yliopistot, akatemia ja instituutit. Korkeakoulut voivat olla valtiollisia, kunnallisia tai yksityisiä. Noin 1500:ssa korkeakoulussa opiskelee noin 5,5 miljoonaa opiskelijaa. Suosituimpia opiskeluaineita ovat talous- ja oikeustieteet. Venäjällä ei tutkinto-opiskelija voi venyttää opintojaan, vaan ne on suoritettava määrättyssä ajassa. Opiskelija ei voi myöskään kovinkaan vapaasti valita eri aineita.

Korkeakoulut voivat olla valtiollisia tai yksityisiä. Korkeakoulujen tulee läpäistä kerran viidessä vuodessa valtion akkreditointi, jonka jälkeen korkeakoulu voi saada virallisen valtion statuksen. Yksityiset korkeakoulut ovat usein suuntautuneet kaupallisen tai matkailualan koulutukseen ja kielikoulutukseen.

Yliopistot ovat johtavia koulutuksen ja tieteen keskuksia, ja niissä järjestetään laaja-alaisesti luonnontieteiden, humanististen tieteiden, tekniikan ja kulttuurialan perus- ja jatkokoulutusta.

Akatemiat antavat yliopistotasosta korkea-asteen ammatillista perus- ja jatkokoulutusta pääasiassa yhdellä tieteen tai kulttuurin alalla.

Instituutit ovat joko itsenäisiä korkea-asteen ammatillisia oppilaitoksia tai ne voivat toimia osana yliopistoa tai akatemiaa. Instituutissa saa korkea-asteen perus-, jatko- tai täydennyskoulutusta jollakin yhdellä tieteenalalla tai kulttuurin alalla. Instituuteissa tehdään myös tutkimustyötä. (http://www.peda.net/venaja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlemodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

Korkeakoulututkinnot:

Venäjän korkeakouluissa on käytössä useimpien maiden tapaan moniportainen tutkintojärjestelmä, ja perustutkintoihin myönnetään muiden maiden vastaavat korkeakoulujen perustutkintonimikkeet: Bakalavriat- ja Magistratura – tutkinnot, sekä diplomirovannyi spetsialist –tutkinto. Korkeakouluissa on tarjolla noin 100 eri suuntautumisvaihtoehtoa eri tieteenaloilla.

Korkeakouluissa on käytössä myös välitutkinto – nimike, mikä tarkoittaa keskeneräisiä korkeakouluopintoja eli vähintään kahden vuoden opintojaksoa, joka sisältää kyseisen alan

pakolliset peruskurssit. Jos opiskelija ei sen jälkeen jatka opintojaan, hänelle myönnetään ns. välitutkintodiplomi. (http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlemodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

Bakalavriat – tutkinto:

Bakalavriat – tutkinto vaatii vähintään neljän vuoden opinnot. Opintojen aikana perehdytään omaan erikoisalaan ja hankitaan kyseisen alan ammatilliset taidot. Kunkin lukuvuoden päätteeksi on suoritettava tietyt koulutukseen kuuluvat tentit ja tutkinnon päätteeksi lopputentit. Diplomin saaminen edellyttää diplomityön tekemistä. Bakalavriat –tutkinnon jälkeen on mahdollisuus jatkaa Magistr –oppiarvoon tähtääviä opintoja.

Magistratura – tutkinto:

Bakalavriat – tutkinnon jälkeen voi jatkaa magistratura – tason opintoja samalla erikoistumisalalla tai erikoistumisalaa voi mahdollisesti vaihtaa, mikä edellyttää yleensä lisäopintoja. Magistratura – opinnot kestävät vähintään kaksi vuotta bakalavriat – tutkinnon jälkeen ja yhteensä siis vähintään kuusi vuotta. Opinnoissa on tenttien ja lopputenttien lisäksi laadittava ja suullisesti väiteltävä tieteellinen lopputyö omasta erikoisalasta.

Diplomirovannyi spetsialist- tutkinto:

Spetsialist – tutkintoon tähtäävä opiskelu vaatii viiden- kuuden vuoden opinnot. Tutkinnon diplomi on edellytys ammatinharjoittamiselle mm. insinöörin, opettajan ja lääkärin ammateissa. Kunkin lukukauden päätteeksi on opintojen laadittava kirjallinen kurssityö omalta erikoistumisalalta ja opintojen päätteeksi on laadittava tieteellinen, suullisesti väiteltävä diplomityö.

Jatkotutkinnot

Korkeakoulujen jatkotutkinnot eli tohtoritason opinnot jaetaan kahteen eri tason tutkintoon: tieteiden/taiteiden kandidaatin- ja tieteiden/taiteiden tohtorin tutkintoon.(

http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/yht/4?vp=singlemodule&m_id=301234&sp=viewannounce&a_id=38551).

2.2.4. Suomalaisen ja venäläisen koulukulttuurin erot

Maantieteellisestä läheisyydestä ja osittain yhteisestä historiasta huolimatta suomalaiset opettajat näyttävät tuntevan suhteellisen heikosti venäläistä kulttuuria ja venäläisen koulun arvomaailmaa. Venäläisen koulukulttuurin riittämätön tuntemus johtaa siihen, että suomalaiset opettajat eivät osaa helpottaa Venäjältä tulleiden oppilaiden sopeutumista suomalaiseen kouluun.(Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen & S.A. Ras_etina (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos,7).

Venäläinen koulu on opettajakeskeinen. Opettajalta vaaditaan etenkin korkeaa älyllistä ja kulttuurista tasoa, ammatillista pätevyyttä ja hyvää organisointikykyä. Venäjänkieliset oppilaat eivät osaa arvostaa suomalaista opettajaa siksi, että hänellä ei ole ”luontaista auktoriteettia” kurin ja järjestyksen pitäjänä. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen & S.A. Ras_etina (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos,8.)

Venäläisessä kulttuurissa oppilailta edellytetään myös kunnioittavaa suhtautumista opettajaa

ja yleensä vanhempia ihmisiä kohtaan. Suomalaisiin ikätovereihinsa verrattuna venäjänkieliset oppilaat ovat kohteliaita, kurinalaisia ja tottelevaisia. Suomalainen ”vapaus” käyttäytymisessä taas hämmentää venäjänkielisiä maahanmuuttajaoppilaita ja heidän vanhempiaan. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen & S.A. Ras_etina (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos,21)

Käynnissä olevista uudistuksista huolimatta venäläisessä koulussa korostetaan edelleenkin tieteen perusteiden tuntemusta ja teoreettisen ajattelun kehittämistä, kun taas suomalaisen peruskoulun tavoitteissa painotetaan tiedon soveltamisen merkitystä ja käytännöllisten taitojen kehittämistä. Venäläisen koulun tietopainotteisuus, ulkoluvun perinne ja kontrollin vaatimus ovat ainakin osittain syynä siihen, että venäjänkieliset maahanmuuttajaoppilaat pitävät entistä kouluaan vaativampana ja tasoltaan suomalaista koulua parempana. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen & S.A. Ras_etina (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos,17)

Oppisisällöissä Venäjällä on perinteisesti painotettu luonnontieteiden ja matematiikan sekä toisaalta äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelun tärkeyttä. Suomalainen opetussuunnitelma taas on kehittynyt kielipainotteiseksi. Kirjallisuudella on Venäjän historiassa ollut erityinen merkitys yhteiskunnallisen keskustelun virittäjänä ja mielipidevaikuttajana. Todennäköisesti monet elämänskatsomukseen ja ihmisen kehitykseen liittyvät asiat, joita suomalaisissa kouluissa käsitellään biologian, psykologian tai filosofian tunneilla, tulevat venäläisissä kouluissa esille kirjallisuuden yhteydessä.

Venäjänkieliset maahanmuuttajavanhemmat toivovat koulujen ottavan aktiivisesti yhteyttä vanhempiin ja tiedottavan säännöllisesti oppilaan koulumenestyksestä ja mahdollisista ongelmista. Yhteydenpidon pitäisi heidän mielestään myös tapahtua venäjän kielellä, jotta vanhemmat ymmärtäisivät paremmin. Venäjänkieliset maahanmuuttajavanhemmat tarvitsisivat myös enemmän tietoa koulun toimintaperiaatteista. (Laihiala-Kankainen, S. 1997. Kieli ja koulutus kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen &

S.A. Ras_etina (toim.) Kielikontakteja. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen laitos,20-22).

2.4.Maahanmuuttajanuoret Porissa

Totuus ei aina ole se, miltä päällepäin näyttää tai -kuullostaa. Sanotaan, että Itä- Suomessa elää maan suvaitsevaisimmat ihmiset ja ulkomaalaiset voivat siellä paremmin, kuin muualla Suomessa, koska siellä esimerkiksi rasismi on harvinaisempaa, kuin esimerkiksi meillä, Länsi- Suomessa.

Myös Porin kaupunginjohtaja, Aino- Maija Luukkonen yrittää tehdä Poristakin suvaitsevaisemman ja kansanvälisemmän kaupungin. Tämä näkyy muun muassa siinä, että hän osallistuu aktiivisesti kansainvälisiin kulttuuritapahtumiin, joita täällä järjestää harva se päivä esim. Porin Monikulttuuri- yhdistys ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Monet yksinäiset ulkomaalaiset käyvät järjestämässä tilaisuuksissa, jotta saisivat hieman virikettä elämäänsä.

Porissa asuvien maahanmuuttajien lapset joutuvat läpikäymään yhden elämänsä koettelemuksen muuttaessaan uuteen maahan. Se, miten nopeasti ihminen sopeutuu riippuu paitsi iästä, myös ympäristöstä, johon hän pääsee ja muiden suhtautumisesta. Vaikka sanotaan, että lapsen on helppo sopeutua, asia ei mene aina ihan niinkään. Totuus on se, että lapset saattavat olla hyvin ilkeitä toisilleen ja se saattaa vaikuttaa psyykeen ja moraalin ja minäkuvan kehittymiseen ja muodostumiseen. Varsinkin murrosikäistä nuorta on erittäin helppo loukata ja näin vahingoittaa hänen normaalia henkistä kasvuaan.

Porissa suurin osa venäjänkielisistä maahanmuuttajalapsista ja nuorista käy Itä- Porin peruskoulua. Peruskoulun jälkeen osa siirtyy lukioon, jotkut Itä- Porin lukioon, jotkut muihin lukioihin. Osa menee ammattikouluun, päästäkseen nopeammin työelämään. Ongelmaksi muodostuu se ryhmä, jonka opiskelu loppuu peruskouluun.

Suomessa on noin 25 000 maahanmuuttajataustaista nuorta. Heidän koulumenestyksessä on alueellisia eroja. Pohjois- Suomen maahanmuuttajat ovat lähempänä kantaväestön nuoria kuin eteläsuomalaiset maahanmuuttajanuoret. Toisen polven maahanmuuttajien peruskoulun keskiarvo on keskimäärin 7,82. EU:n ulkopuolelta tulevien keskiarvo on keskimäärin 7,44.. Maahanmuuttajanuorten asenteet koulunkäyntiin ovat myönteisempiä kuin suomalaisilla oppilailla.

(Satakunnan Kansa, ke. 10.12.2008. s.3. Toni Viljanmaa)

Itä- Porin kouluissa koulunkäyntiavustajana ja venäjän opettajana toimiva, Suomessa koulunkäyntiavustajaksi opiskellut ja Venäjällä ammattivalintapsykologin ja historian ja yhteiskuntaopin opettajan yliopistollisten tutkintojen omaava Galina Parfjonova täyttää venäjänkielisten oppilaittensa tyhjät lukujärjestyksen paikat äidinkielellä. Hän luettaa oppilaillaan muun muassa kirjoja, joista sitten keskustellaan ja kirjoitellaan.

(SK, ke 10.12.2008. s.3. Eliisa Hostikko- Ojanen)

3 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Tavoitteena on selvittää, miten Venäjältä muuttaneet nuoret sopeutuvat suomalaiseen kulttuuriin ja elämään täällä Porissa. Rajaan aihealueen nimenomaan koulumaailmaan, oppimiseen ja oppimisvaikeuksiin koulussa. Mitä ongelmia tulee vastaan, kun muutetaan toiseen maahan? Onko tänne juuri muuttaneella vaikeampaa ja enemmän ongelmia, kuin ikäisellään täällä jo muutaman vuoden asuneella nuorella? Miten nuoret näkevät elämänsä nyt ja tulevaisuudessa? Ovatko he tasa-arvoisessa asemassa suomalaisten ikäistensä kanssa?

Tutkimuksen tavoitteena on perehtyä venäläisten nuorten elämään ja miettiä keinoja, joilla voisi ennaltaehkäistä mahdollista syrjäytymistä, häiriökäyttäytymistä ja edistää sopeutumista Suomeen ja kanssakäymistä suomalaisten nuorten kanssa. Samalla on hyvin kiinnostavaa miettiä, miten porilaiset nuoret saisi kiinnostumaan monikulttuurisuudesta, miten he yleensä

suhtautuvat venäläisiin ikätovereihin ja mistä heidän negatiivinen/ positiivinen/ neutraali suhtautumisensa johtuu.

Haastattelun ryhmän Venäjältä Poriin muuttaneita nuoria. Haastateltavia on yhteensä neljä, joista kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Nämä jaetaan kahteen kategoriaan; tyttö ja poika, jotka ovat asuneet jo jonkin aikaa Porissa ja toiset kaksi, tyttö ja poika, jotka ovat vasta hiljattain muuttaneet Poriin. Tavoitteena on saada nuoret kertomaan itsestään ja tuntemuksistaan heille esitetyihin kysymyksiin vastaamalla.

Lisäksi tavoitteena olisi tutustua itse nuorten ajatuksiin koulusta ja kahden erilaisen koulukulttuurin eroihin ja miten nuoret näkevät nämä erot ja suhtautuvat niihin. On mielenkiintoista tutkia ja havainnoida, mitkä koulujenväliset erot ja asiat he pitävät positiivisina ja mitkä negatiivisina ja miten he vertailevat kouluja ja koulunkäyntiä.

4 Tutkimuksen aineisto ja tutkimusmenetelmät

Olin käytännönharjoittelussa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirissä. Siellä minulta kysyttiin, minkä takia haluan tehdä tällaisen opinnäytetyön ja minulle esitettiin ehdotus aiheesta; koska piirillä oli valmis maahanmuuttajanuorista koostuva ryhmä, josta MLL-Satakunnan piiri haluaisi opinnäytetyön, josta olisi heille hyötyä MMM-hankkeessa.

Käytännönharjoitteluni aikana ehdin tutustua MLL:n työhön maahanmuuttajien parissa ja samalla myös kohderyhmä, josta olen tekemässä opinnäytetyötäni, tuli minulle, ainakin osittain tutuksi. Olen päässyt tekemään työtä heidän kanssaan ja myös he pääsivät tutustumaan minuun. Se, että nyt tunnemme toisemme, tekee yhteistystä helpompaa ja luontevampaa. Lisäksi MLL:n Satakunnan piiristä luvattiin auttaa minua työssäni, mistä on minulle paljon apua.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat siis Venäjältä muuttaneet nuoret ja tutkimusmenetelminä haastattelut ja vertailututkimus.

Teen itse, lähinnä kouluun liittyvät, kysymykset, joita haastattelussa esitän. Haastattelu tapahtuu haastateltavien äidinkielellä, venäjäksi, koska näkemykseni mukaan se tulisi olemaan heille helpompaa ja luontevampaa. Haastattelujen aikana en kirjaa mitään ylös, vaan käytän nauhuria ja teen kirjalliset muistiinpanot vasta yksin ollessani.

Haastattelujen jälkeen puran tutkimusaineiston (haastattelut) ja suoritan tutkimuksen, jossa pyrin selvittämään poikien ja tyttöjen sopeutumista uuteen kouluun ja mahdolliset sukupuoliväliset erot. Lisäksi tutkin, miten jo pitempään täällä asunut nuori eroaa hiljattain tänne muuttaneesta nuoresta kouluun sopeutumisessa ja käyttäytymisessä, miten näiden koulunkäynti- ajatusmaailmat eroavat toisistaan ja missä, millaisena ja miksi he näkevät tulevaisuutensa. Haastattelumenetelmänä käytän siis kvalitatiivista menetelmää, jolloin tekstillä tarkoitetaan paitsi kirjallista myös haastattelun ja kyselyn avulla tuotettua aineistoa.

4.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto työskentelee lasten ja nuorten oikeuksien toteuttamiseksi yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. MLL on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisää lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuo lapsen näkökulmaa päätöksentekoon. MLL:n paikallisyhdistykset tarjoavat kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua toimintaan yhdessä lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. (www.mll.fi)

MLL on Suomen suurin lastensuojelujärjestö. Liitossa on 92 000 jäsentä ja 565 paikallisyhdistystä ympäri Suomea. Paikallisyhdistysten toimintaa tukee 13 piirijärjestöä. MLL luottaa kumppanuuteen. Yhteistyötä tehdään koti- ja ulkomaisten järjestöjen, yhteisöjen ja

verkostojen kanssa. Liiton keskustoimisto pitää yhteyksiä ministeriöihin, viranomaisiin ja järjestöihin, piirit ja paikallisyhdistykset paikallisiin tahoihin. (www.mll.fi)

4.1.1 MLL:n toimintalinja

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin, vaikuttava, valtakunnallinen kansalaisten järjestö, joka toimii lasten, nuorten ja lapsiperheiden oikeuksien ja etujen hyväksi. (www.mll.fi/mll)

MLL:n tehtävä

Kansalaisten järjestönä MLL edistää lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tasapainoisiksi ihmisiksi sekä lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa.

Lapsen etua ajavana vaikuttajajärjestönä MLL kehittää ja vahvistaa lapsuutta suojelevaa kasvatuskulttuuria. (www.mll.fi/mll)

MLL tuo yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon ajanmukaista tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden asemasta ja tarpeista. Tämä tieto koostuu paikallisyhdistysten kautta syntyvästä arjen tuntemuksesta, lasten, nuorten ja vanhempien kuulemisesta sekä yhteistyöverkostojen tutkimus- ja kehittämisosaamisesta. (www.mll.fi/mll)

MLL:n toimintamuodot

MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta, joka vastaa lapsiperheiden tarpeisiin. Paikallisyhdistykset parantavat lapsiperheiden hyvinvointia ja edistävät aktiivista kansalaisuutta yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. MLL toimii vaikuttamalla ja vaikuttaa toimimalla.

Vaikuttaminen lapsen parhaaksi on MLL:n keskeinen tehtävä. Tätä varten vahvistetaan edelleen osaamisen verkostoa lasten, nuorten ja perheiden asioita tutkivien ja kehittävien toimijoiden kanssa.

Kansalaisten kohtaaminen on tärkeä osa MLL:n vaikuttamista. Kohtaaminen luo osallisuutta, vahvistaa järjestökulttuuria ja lisää yhteisöllisyyttä.

MLL luo edellytykset lasten etujen valvonnalle. Keskusjärjestö kokoaa tarvittavaa tietoa ja osaamista tärkeistä ja ajankohtaisista aiheista ja kokemuksista myös paikallisen toiminnan tueksi. Samalla liitto on vahva suomalaisen kasvatuskulttuurin vaikuttaja ja kehittäjä.

MLL:ssa laadukas ammatillinen palvelutoiminta toteutetaan kunkin yhteisön vastuun ja vallan puitteissa. Toiminnot eivät saa heikentää taloudellisesti tai toiminnallisesti yleishyödyllistä kansalais- ja vertaistoimintaa. (www.mll.fi/mll)

4.2 Aineiston hankinta ja kohderyhmä

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat Venäjältä muuttaneet nuoret ja tutkimusmenetelminä haastattelut ja vertailututkimus. Seuraan useasta nuoresta koostuvaa ryhmää ja haastattelen heistä neljää. Nämä neljä nuorta jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan, miten kauan he ovat asuneet Porissa. Valitsen kaksi mahdollisimman vähän aikaa asunutta nuorta, joista toinen on tyttö ja toinen poika ja samalla periaatteella kaksi jo pidempään asunutta tyttöä ja poikaa. Haastattelujen jälkeen vertailen tulokset keskenään. Tutkimus rajataan yläkoulukäisiin Poriin muuttaneisiin venäläisnuoriin ja koulumaailmaan.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto haluaa opinnäytetyön MMM- hankettaan varten. Piirillä on valmis kohderyhmä, josta voisin tehdä opinnäytetyöni, joten minun ei tarvitse etsiä itse maahanmuuttajia tutkimusta varten. Venäjänkielisiä nuoria on MMM- hankkeessa mukana melkein kaksikymmentä, joten kaikkia seuraamalla ja mahdollisimman monen kanssa juttelemalla ja kyselemällä saan aika tarkan yleiskuvan heistä ja heidän tilanteesta ja pystyn työstämään opinnäytetyötäni. Lisäksi valitsen ryhmästä neljä nuorta, joita haastattelen henkilökohtaisesti ja joista teen tarkemman kuvauksen ja tutkimuksen.

Toisessa on vertailuryhmässä on hiljattain Venäjältä Poriin muuttaneet yläkoululaiset tyttö ja poika ja toisessa samanikäiset jo pitempään Porissa asuneet venäjänkieliset tyttö ja poika. Haastattelen heitä nauhoittamalla ja esittämällä kaikille samoja kysymyksiä ja kirjoitan tutkimuksen heidän vastausten perusteella.

5 Perustiedot haastateltavista ja tutkimusaineiston ja tutkimustulosten purku

Haastateltavilla oli yhteisinä ominaisuuksina seuraavat asiat; kaikki olivat muuttaneet Venäjältä Poriin, kaikki hallitsivat täysin venäjän kielen ja kaikkien ainakin yhtenä syynä Suomeen muuttoon oli suomalaiset sukujuuret.

5.1 Haastateltava 1

Toinen haastateltavista tytöistä oli muuttanut Suomeen 3- vuotiaana Petroskoista. Hän oli asunut Porissa 2 vuotta ja käy tällä hetkellä yhdeksättä luokkaa. Tyttö kertoo, että hänellä on paljon sekä suomalaisia, että venäläisiä kavereita. Suomalaiset ovat enimmäkseen koulukavereina, hänellä on koulussa enemmän suomalaisia, kuin venäläisiä kavereita. Kotioloissa tilanne on päinvastainen, venäläisiä kavereita on enemmän.

Koulukiusaamiseen ja rasismiin tyttö ei ole mielestään törmännyt. ”Aina on ollut ja varmasti tulee olemaan niin, että jokaisessa koululuokassa on se yksi kiusaaja- tyyppi, jolla on heikko itsetunto ja jonka täytyy pönkittää sitä kiusaamalla muita. Sillä ei ole merkitystä, ketä tämä tyyppi valitsee uhrikseen, sillä hänelle riittää syyksi kiusata mikä tahansa pienikin aihe. Myös meidän luokalla on aina ollut joku kiusaaja, mutta itse olen mielestäni välttynyt uhriksi joutumista, koska en ole mennyt juttuun mukaan. En ole noteerannut tyyppiä mitenkään, eikä hänellä ollut näinollen tarvetta kiusata minua. On todella ikävää, että jotkut heikomman itsetunnon omaavat ottavat kiusaajan jutut niin todesta, että loukkaantuvat ja antavat hänelle näin lisää aihetta kiusata. He eivät ymmärrä, että juuri sitä kiusaaja hakee, huomiota ja toisten loukkaamista. Tämä saa hänet tuntemaan itsensä paremmaksi”.

Koska tyttö oli muuttanut Suomeen niin nuorena, ei hänellä ole kovin hyvää muistikuvaa Venäjällä vietetyistä vuosista, eikä hän siis pysty vertailemaan kahta kulttuuria ja hakemaan näistä eroja. Venäläisestä koulumaailmasta hänellä ei ole kokemusta. Tyttö kuitenkin käy välillä Venäjällä vierailulla tapaamassa siellä asuvia sukulaisiaan. Kavereita hänellä ei siellä enää ole.

Tyttö kertoo tuntevansa itsensä kahden maan kansalaiseksi, mutta jos täytyy luokitella itsensä jommaksikummaks, hän tuntee olevansa enemmän suomalainen. Tulevaisuutensa hän näkee Suomessa, mutta ei välttämättä Porissa. Hän haluaisi tulevaisuudessa työskennellä toimistotyypisellä sosiaali- alalla.

5.2Haastateltava 2

Toinen haastateltavista tytöistä oli hiljattain muuttanut Poriin. Tytön isällä on suomalaiset sukujuuret. Tyttö on 17- vuotias ja ehtinyt asua täällä alle kolme vuotta. Tällä hetkellä tyttö opiskelee ammattikoulussa. Hänellä on kokemusta sekä venäläisestä, että suomalaisesta koulusta. Tyttö kertoo, että suurin ero on peruskoulussa kurissa ja oppilaiden asenteessa ja suhtautumisessa opettajiin. ”Mielestäni Venäjällä opettajaa kunnioitetaan enemmän, kuin täällä. Siellä häneen suhtaudutaan ikäänkuin esimieheen. Häntä kunnioitetaan ja tavallaan pelätään. Jotain kunnioituksesta kertoo sekin, että venäjällä opettajaa aina teititellään ja kutsutaan koko nimellä (Venäjällä tapana kutsua vanhempaa tai arvostettua/kunnioitettua ihmistä etu- ja isän nimillä, ei koskaa pelkällä etunimellä. Alaisia kutsutaan sukunimellä ja opettajat useimmiten kutsuvat oppilaitaan sukunimillä). Myös vaatavuus on täällä eri luokkaa, kuin Venäjällä. Kun tulin sieltä tänne seitsemännelle luokalle, olin ihmeissäni, kun ensimmäisellä viikolla ei tullut ollenkaan läksyjä ja seuraavilla viikoilla selviydyin läksyistäni jo tunnissa, vaikka tein ne todella huolellisesti. Venäjällä meni helposti kolme- neljäkin tuntia päivässä läksyihin, eikä se vaatinut edes kauheasti ponnistusta, että ajan sai kulumaan niiden parissa. Jo ensimmäisestä luokasta lähtien tein ainakin pari tuntia päivässä läksyjä”.

Tämä tyttö on viihtynyt Porissa sen takia, kun täällä on paljon turvallisempaa, kuin hänen entisessä kotikaupungissaan Pietarissa. Pori on hänen mielestään siitä mukava pikkukaupunki, että täällä pääsee kaikkialle lyhyessä ajassa ja nopeasti, eikä aamuisinkaan ole ruuhkia missään. Pietarissa hän on monena aamuna joutunut jäämään raitiovaunustaan ja odottamaan seuraavaa, koska ei ruuhka- aikaan mahtunut siihen. Myös julkisten kulkuneuvojen aikataulut olivat hyvin epätarkkoja, eikä koskaan voinut olla täysin varma, mihin aikaan mikäkin linja- auto tai raitiovaunu tulee. Siellä koulumatkoihinkin saattoi mennä tunteja, joten harrastuksille pitkien koulupäivien, koulumatkojen ja läksyjen jälkeen ei kauheasti jäänyt aikaa. Tosin huonoksi puoleksi Porissa tyttö mainitsee yksipuolisen viihdytystarjonnan nuorille. Hänen mielestään täällä ei ole tarpeeksi hauskaa tekemistä nuorille. ”Nämä muutamat yökerhot, jotka täällä on, käy yhdessä illassa läpi, eikä niiden tarjonta ole kovin kummoinen. Itse olen tottunut menevämpään elämään”.

Tyttö on aina ollut ujo, eikä ole mikään suuplati. Hän mieluummin seuraa ja tarkkailee ensin sivusta ja vasta sitten mahdollisesti osallistuu. Suomen kielen opettelussa hänellä on

ollut ongelmia. Hän kertoo ymmärtävänsä kutakuinkin hyvin, mutta ei itse uskalla puhua, koska pelkää mokaavansa, sanovansa väärin, ilmaisevansa itsensä väärin ja pilkan kohteeksi joutumista. Tytön pelastuksena on ollut hänen vuotta nuorempi siskonsa. Tytön kertoman mukaan, sisko onkin ollut hänen harvoja kavereitaan täällä. Vaikka tytöillä on vain vuosi ikäeroa, he ovat ihan erilaisia. Toinen on myös ulkonäöllisesti tullut täysin isäänsä; aktiivinen, osallistuva, innokas oppimaan, oppivainen ja temperamenttinen. Hän on vajaassa kolmessa vuodessa oppinut puhumaan hyvin suomea ja hänellä on enemmän kavereita, kuin siskollaan. Hänellä on paljon venäläisiä kavereita ja jonkin verran myös suomalaisia. Toinen (haastateltava) sisko on taas tullut täysin äitiinsä, niin ulkonäöllisesti, kuin luonteeltaankin. Hän on hiljainen, ujo, huono oppimaan ja omaa huonon kielipään. Lisäksi hänellä on aina ollut omien sanojensa mukaan aina vaikeuksia tutustua uusiin ihmisiin. ”Minulla on aina ollut huono itsetunto, päinvastoin kuin siskollani. Sisko on aina ollut tukenani ja auttanut tilanteessa kuin tilanteessa. Hän on aina pitänyt minun puoliani. Minua on kiusattu henkisesti suomalaisessa koulussa ja ryssitely. Yritin esittää välinpitämätöntä, mutta kyllä se sattui ja tunnen suurta vihaa entisiä kiusaajiani kohtaan. Heidän takia minun on ollut entistä vaikeampaa kotiutua tänne ja olen jatkuvasti potanut ja poden yhä edelleenkin, vaikken enää niin voimakkaasti, kuin alkuaikoina, suurta koti- ikävää. Vaikkei minulla ole koskaan ollut mitää valtavaa kaveripiiriä, oli minulla Venäjällä muutamia hyviä ystäviä, joita minulla on tosi ikävä. Kirjoitteleme s- postitse päivittäin ja soittelemme joskus. Käyn Venäjällä niin paljon, kun se on mahdollista tapaamassa kavereitani ja sukulaisia. Kun he kysyvät minulta, millaista täällä on, vastaan, että en halua puhua tästä maailmasta siellä. Haluan vaan olla silloin siinä hetkessä heidän kanssaan ja unohtaa, että joudun palaamaan takaisin tänne. Vaikka monet asiat täällä Suomessa ovatkin paremmin, kuin Venäjällä, minä en näe tulevaisuuttani täällä. Haluan vielä joskus muuttaa takaisin sinne, koska siellä en tunne itseäni erakoksi”.

5.3Haastateltava 3

Pojista nuorempi on 17- vuotias nuorukainen, joka on asunut Suomessa noin 2 vuotta. Hän ei osaa vielä kunnolla suomea ja haastattelen häntä edellisen haastateltavan (2) tavoin venäjäksi. Poika on muuttanut Poriin Petroskoista, eikä oikein osaa sanoa syytä muuttoon tänne, koska kokee asioiden olevan hedän perheessä nyt ihan yhtä hyvin kuin Venäjällä asuessa. Hän kuitenkin tietää, että hänellä on suomalaiset sukujuuret. Myös sukunimi on suomalainen ja siitä voi päätellä hänen olevan suomalaista alkuperää. Poika ei ole järin puhelias, joten minulla menee suhteessa paljon aikaa hänen haastatteluun. Hänen vastauksensa ovat ”joo- ei”- tyyliä, joten joudun esittelemään lisää kysymyksiä, jotta saan kunnollisen haastattelun ja kunnolliset vastaukset.

”Minulla on täällä venäläisiä kavereita ja suomalaiset ovat lähinnä tuttuja, joskaan heitäkään ei ole paljon. Viihdyn täällä tosi hyvin, enkä ole joutunut kokemaan juuri minkäänlaista kiusaamista. Kuljemme yleensä isommalla porukalla venäläisten kavereideni kanssa. Tutustuimme täällä Porissa ja meillä kaikilla on kutakuinkin samallinen tausta; olemme kaikki muuttaneet tänne Venäjältä, jotkut on Virosta. Toiset meistä ovat asuneet täällä pitempään ja he ovat auttaneet meitä, jotka muutimme tänne myöhemmin, hyvin alkuun.

Minulla ei oikeastaan ole mitään erityisiä suunnitelmia tulevaisuuden suhteen. Elän päivä kerrallaan ja aikalalla tässä päivässä. Olen parhaimillaan työharjoittelussa eräällä tehtaalla ja viihdyn ihan kohtalaisen hyvin. Toivon saavani sieltä vakituisen työpaikan. En voi sanoa olevani siinä unelmatyössäni, mutta saan ainakin sen verran hyvin palkkaa, että tulen toimeen”.

5.4 Haastateltava 4

20-vuotias nuori mies oli asunut Suomessa 10,5 vuotta. Hän muutti Poriin Pietarin alueelta. Hän on ikänsä saanut kärsiä ennakkoluuloista, koska on erilainen ja poikkeava valtaosaväestöstä. Hän on pitkään elänyt ”kaapissa” ja tullut ulos sieltä vasta muutama vuosi sitten. Mies on aina viihtynyt paremmin tyttöjen ja -leikkien, kuin poikien kanssa. Hän on leikkinyt nukeilla ja jo pienestä saakka rakastanut ylikaiken nukkeiden pukemista erilaisiin ja mitä eriskummallisiin asuihin. Jo 8-vuotiaana hän on alkanut piirtää mallinuket, joiden ylle omalaatuisia asuja.

”Tiesin jo pienenä, että minusta tulee vaatesuunnittelija. Se on aina ollut haaveenani ja on edelleen unelma-ammattini. Täällä Porissa ei ole mitään opinahjoa, missä voisinkin opiskella, siksi mutinkin kaksi vuotta sitten Helsinkiin. Siellä pääsen toteuttamaan itseni. Pääsin opistoon jo ensimmäisellä hakuryityksellä. Tein vaikutuksen piirrustuksillani. Aijon vielä joskus matkustaa ulkomaille opisklemaan tätä lisää. Ranska on sellainen maa, johon olen suunnitellut matkustavani, kun opintoni täällä ovat päättyneet”.

”Äitini on aina ollut yksinhuoltaja. Synnyin isättömänä. Minulla ei ole ollut isämallia, joten sekin on voinut vaikuttaa ehkä seksuaaliseen suuntautumiseeni... Tosin homoseksuaalisuus on kuulemma geenivirhe... Olen aina ollut tyttömäinen ja erilainen, kuin muut pojat. Tästä syystä minua on kiusattu jo tarhaiästä saakka jo Venäjällä. Kun muutimme yli kymmenen vuotta sitten Poriin, kiusaamiseni jatkui myös täällä. Olen kuitenkin jo oppinut olemaan varuillani ja minulla oli ympärilläni näkymätön suojamuuri. Kiusaajani eivät siis pystyneet murtamaan minut ihan täysin, en päästänyt heitä kuoreni läpi... Kiusaaminen kohdistui osin myös ulkomaalaiseen taustaani, vaikka opinkin puhumaan suhteellisen nopeasti. Kavereina Porissa minulla oli vain tyttöjä, venäläisiä tyttöjä. Suomalaisista tytöistä en oikein saanut kavereita. Muutettuani Helsinkiin, löysin heti kaltaisiani kavereita ja minun oli entistä helpompaa tulla ulos kaapista.

5.5 Sopeutuminen

Sanna Iskaniuksen väitöskirjassa, jossa tutkitaan venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteettiä, Suomen nuorten venäläisten asenteita ja sopeutumista, syyksi suomalaisten ystävien vähäisyyteen nuoret mainitsevat kieliongelmiensa lisäksi erot maailmankatsomuksessa, luonteessa ja käyttäytymisessä. Omasta ryhmästä haetaan tukea venäläiselle identiteetille yhteisen alkuperän, kulttuurin, ajattelutavan ja erityisesti kielen perusteella.

www.hs.fi/kaupunki/artikkeli

Omaa tutkimustani tehdessäni kieliongelmat olivat päällimmäinen syy suomalaisten kavereiden vähyyteen. Kieli ja kommunikaatio- ongelmista johtuen venäläisten nuorten on vaikea saada kontaktia suomalaisiin ikätovereihinsa. Myös tuntemattoman pelko on venäläisten mielestä syynä suomalaisnuorten varautuneisuuteen ja ennakkoluuloihin, joiden takia he eivät lähesty heille outoja ihmisiä kovin helposti.

Suomessa syntyneet tai pienistä saakka asuneet nuoret kertoivat odotetusti, että tuntevat olevansa kotona Suomessa, eivätkä koe itseään varsinaisesti venäläisiksi. Monet nuoret, jotka eivät mielestään luokkiudu venäläisiksi, pitivät itseään Suomen kansalaisuuden omaavina suomalaisiksi. Toisaalta ne, jotka muistavat Venäjällä vietetyn varhaislapsuuden, eivät aina koe olevansa suomalaisiakaan. He pitivät itseään väliinputoajina, jotka eivät edes osaa määrittää itseään. ”Olen Venäjällä syntynyt suomalainen”, sanoi yksi pienenä Suomeen muuttanut tyttö, joka puhuu sujuvasti molempia kieliä, käyttää kotona vanhempiensa kanssa venäjän kieltä ja muualla puhuu suomea. Hänellä on vain harvoja venäläisiä kavereita, mutta suomalaisia hänen mielestään ihan tarpeeksi.

Nuoret, jotka ovat syntyneet ja viettäneet lapsuutensa ja varhaisnuoruutensa Venäjällä, muuttaneet vasta muutamia vuosia sitten Suomeen ja saaneet Suomen kansalaisuuden, pitävät itseään useimmiten kansalaisuudestaan huolimatta yhä venäläisinä.

6 Kotoutumisen ongelmia

Haastattelujen perusteella tiedetään, että muuttajat kärsivät usein eristäytyneisyydestä ja kaipaavat sukulaisiaan. Usein he ovat kokeneet myös jonkinlaista muukalaisvihamielisyyttä; tämä ehkä kohdistuu eniten somalialaisiin, koska he poikkeavat ulkonäöltään, kulttuuriltaan ja uskonnoiltaan eniten muista. Veäläisten kohdalla mennyt sota taitaa vieläkin kummitella taustalla. Suomalaiset saattavat myös tuntea kaunaa vierasmaalaisia kohtaan, jos nämä elävät sosiaaliturvan varassa - ja toisaalta sittenkin, jos he vievät työpaikat suomalaisilta... Tämä ei liene kohta ongelma, koska ennusteiden mukaan Suomen työttömyys vaihtuu pian työvoimapulaan.(Jaakkola, M. 1989. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaalaispolitiikkaan. Siirtolaisuustutkimuksia 21. Työvoimaministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus).

Ratkaisu sopeutumiseen olisikin pääsy mukaan työelämään, ja se taas edellyttää hyvää kielitaitoa. Ulkomaalaisen on usein vaikea saada koulutustaan vastaavaa työtä; monesti käy niin, että somalialainen lääkäri ajaa Helsingissä bussia ja virolainen opettaja myy hampurilaisia.(Jaakkola, M. 1989. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaalaispolitiikkaan. Siirtolaisuustutkimuksia 21. Työvoimaministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus).

Lapset näyttävät sopeutuvan aikuisia nopeammin uuteen kotimaahan ja oppivan koulussa suomen kielen, mutta tämä saattaa tuoda ongelmia perheisiin, koska kulttuurierot kasvatuksessa ovat yleisiä. Monien maahanmuuttajien mielestä suomalaiset lapset ja nuoret saavat elää liian vapaasti, eivätkä he aina voi käsittää sitä, miksi Suomen laki kieltää kaikenlaisen ruumiillisen kurituksen. Suomi kyllä tukee kunkin kulttuurin säilyttämistä, mutta suomalaisten moraaliala ja lakia selvästi rikkovat tavat ovat kiellettyjä, kuten somalityttöjen

ympärileikkaus. (Jaakkola, M. 1989. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaalaispolitiikkaan. Siir-tolaisuustutkimuksia 21. Työvoimaministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus).

Suomi oli pitkään kulttuuriltaan varsin yhtenäinen, mutta nyt tilanne on muuttumassa. Euroopan unionin yhteiset säännöt ovat Suomessakin voimassa. Vuonna 2001 Suomi alkoi soveltaa Schengenin sopimusta, jonka tarkoituksena on helpottaa ihmisten vapaata liikkumista Euroopan unionissa.

www.suomussalmenlukio.fi/kesseli/kesseliweb/suomi/millaisia/index5.html

6.1 Koulutus- ja opetuskulttuuri

Kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen lisääntyminen näkyy kasvatuksen ja koulutuksen tutkimuksessa kulttuuripsykologisen ja sosiokulttuurisen lähestymistavan vahvistumisena. Samalla on syntynyt tarve kehittää uusia käsitteitä, joiden avulla kasvatusta ja koulutusta voitaisiin entistä paremmin jäsentää kulttuurisena kokonaisuutena. Olemme omassa tutkimuksessamme käyttäneet käsitettä koulutus- ja opetuskulttuuri, jolla tarkoitetaan koulutuksessa ja opetuksessa ilmeneviä yhteisiä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja sekä niiden taustalla olevia arvostuksia ja asenteita. Laajassa mielessä käsite kattaa koulutusjärjestelmän kaikki tasot ja muodot eli sen, miten koulutus ja opetus tietyissä yhteisöissä on järjestetty, millaisiin arvoihin ja ajatuksiin se perustuu ja miten sitä toteutetaan käytännössä. Suppeammassa mielessä voidaan puhua myös opetus- ja oppimiskulttuurista, jolloin tarkastelussa painottuu didaktinen ja oppimispsykologinen näkökulma. Koulukulttuurilla puolestaan tarkoitetaan yleensä yksittäisen koulun toiminta-periaatteiden ja -tapojen kokonaisuutta. Venäjän kielessä koulutus- ja opetuskulttuurin käsitettä lähinnä on pedagoginen kulttuuri, jossa Beninin (1997) jaottelun mukaan voidaan erottaa kognitiivinen, institutionaalinen ja käytännön taso. (Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja*

venäläiset koulussa. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita).

7 Yhteenveto

Sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan - kotoutuminen - ei aina ole helppoa. Periaatteena on sekä oppia suomen kieltä ja kulttuuria että säilyttää oma äidinkieli ja identiteetti. Käytännössä esimerkiksi jokaisen lapsen oikeus saada oman äidinkielen tai uskonnon opetusta ei aina toteudu.

Koulutus- ja opetuskuultuurien vertailevalla tutkimuksella on sekä käytännöllistä että teoreettista merkitystä. Tutkimuksen käytännöllinen relevanssi liittyy ensisijaisesti venäjänkielisten maahanmuuttajien koulutukseen ja heidän integroitumiseensa suomalaiseen yhteiskuntaan. Lasten ja nuorten kohdalla integroituminen tapahtuu pitkälti koulutusjärjestelmän kautta. Tutkimusta tarvitaan, sillä suomalaisilla opettajilla ja koulutusalan ammattilaisilla ei ole riittävästi tietoa siitä, millaisesta kulttuurista venäjänkieliset maahanmuuttajat tulevat. He eivät tunne riittävästi venäläistä kasvatustraditiota ja koulutusta suuntaavia arvojärjestelmiä tai olettavat nykyisten kasvatustavoitteiden olevan samansuuntaisia kuin Suomessa. Tiedostamattomat arvot ja normit saattavat olla yksi syy venäjänkielisten maahanmuuttajaoppilaiden ja suomalaisten opettajien välisiin ongelmiin koulun arkipäivään liittyvien tilanteiden tulkinnassa.

Taloudellisen ja kulttuurisen vuorovaikutuksen lisääntyminen ja Venäjän rajojen avautuminen merkitsee koulutuksen kysynnän kasvua sekä Venäjällä että Suomessa. Tämä näkyy mm. laajentuvana oppilas- ja opiskelijavaihtona sekä lisääntyvänä opettajien jatko- ja täydennyskoulutustarpeena. Vertailevaa tutkimusta tarvitaan esimerkiksi yhteisten koulutusstandardien ja arviointikriteerien luomiseen, jotka edistävät koulutuksen joustavuutta ja liikkuvuutta ja tekevät mahdolliseksi kahden erilaisen kulttuurin vuorovaikutuk-

hyödyntämisen opetuksen ja oppimisen voimavarana.

Vertailevan tutkimuksen teoreettinen relevanssi liittyy kahden yhteiskuntajärjestelmältään ja kulttuuriltaan erilaisen maan koulutusjärjestelmien ja pedagogisen ajattelun kehitykseen. Venäjä on tutkimuskohteena erityisen mielenkiintoinen siitä syystä, että yhteiskunnan poliittinen, taloudellinen ja sosiaalisen murros näkyy myös kasvatuksen ja koulutuksen arvoissa ja tavoitteissa. Kun koulutusta on viime vuosina pyritty kehittämään entistä enemmän kansainvälisenä yhteistyönä on Venäjältä muodostunut eräänlainen "koko Euroopan laboratorio", jossa testataan erilaisia opetusmalleja ja -ohjelmia. Kokemukset ovat kuitenkin osoittaneet, että länsimaissa kehitellyt ja siellä hyvin toimivat koulutusmallit eivät sellaisenaan ole siirrettävissä Venäjän olosuhteisiin. On kehitettävä uusia lähestymistapoja ja ratkaisuja, jotka lähtevät venäläisen yhteiskunnan omasta traditiosta ja ottavat huomioon sen erityispiirteet. Uusien mallien kehittämiseen tarvitaan ennen kaikkea venäläisen toimintakulttuurin ja koulutuksen traditioiden tuntemusta sekä valmiutta aitoon yhteistyöhön. Keskeiset tavoitteet koulutuksen ja opetuksen kehittämisessä nykypäivän Venäjällä ovat samansuuntaisia kuin Suomessakin. Puhutaan koulutuksen humanisoinnista, opetuksen yksilöllistämisestä ja oppijan tarpeista lähtevästä koulutuksen suunnittelusta. Nämä tavoitteet ovat näkyvästi esillä myös uusimmassa venäjänkielisessä pedagogisessa kirjallisuudessa. Selkeän käsityksen muodostaminen Venäjän koulutuksen nykytilasta on kuitenkin vaikeaa, sillä monet keskeiset käsitteet saavat venäläisessä kontekstissa aivan uudenlaisia merkityksiä ja tulkintoja. Toinen huomioonotettava seikka on se tosiasia, että tutustuminen koulun arkipäivään - niin Venäjällä kuin Suomessakin - osoittaa virallisesti julkilausuttujen tavoitteiden ja käytännön toiminnan olevan usein hyvinkin kaukana toisistaan. Venäjän Federaation laki koulutuksesta, joka hyväksyttiin vuonna 1992 (tarkistettu versio 1996), antaa mahdollisuuden merkittäviin organisatorisiin ja sisällöllisiin muutoksiin, mutta toistaiseksi suurin osa laissa esitetyistä periaatteista on ainakin opettajien näkemyksen mukaan jäänyt "julistuksiksi hyvistä aikomuksista".

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä opinnäytetyö Porin maahan ja paluumuuttajista. Tästä syystä siis kerron tässä työssäni jonkin verran heistä yleisesti ennen, kuin siirryn siihen lopulliseen versioon, josta lopputyöni teen; Porin venäjänkielisten nuorten sopeutuminen suomalaiseen koulumaailmaan.

Syy tähän ratkaisuun on se, että päästyäni käytännönharjoitteluun Mannerheimin Lastensuojeluliittoon minulle kerrottiin, että MLL Satakunnan piirissä työntekijät ja ohjaajat olisivat kiitollisia ja tyytyväisiä, jos joku tekisi heille nimenomaan ko. aiheesta opinnäytetyön. Ratkaisu oli siis helppo, koska en ollut ollenkaan varma, mistä aloittaisin ja miten, mutta nyt minulla oli tukijoukkoja ja sain kaiken tarvitsemani tuen ja avun heiltä. Näin ollen tästä työstäni on myös jotakin konkreettista hyötyä, enkä joutunut tekemään sitä ihan vaan siksi kun on pakko ja lopulta se saisi pölyttyä koulumme kirjastonhyllyllä.

Haastateltavat eivät paljoa eronneet toisistaan. He olivat ihan tavallisia nuoria, jotka eivät ainakaan ihan heti erotu valtaosaväestöstä. Pidempään täällä asuneet olivat sen verran ”suomalaistuneita”, ettei heidän ulkonäön perusteella voi sanoa, ovatko he kantasuomalaisia. Hiljattain Suomeen muuttaneet sen sijaan tarkemmin katsottuna erottuivat joukosta muun muassa vaatetuksessaan ja käyttäytymisessään.

Ehkä juuri siksi, koska olen itsekin sukua venäläisille, osaan erottaa ulkomaalaiset ja eteenkin venäläiset nuoret suomalaisista, usein jo pelkän ulkonäön perusteella. Vaikka täällä lapsesta

saakka asuneet puhuivat sujuvaa suomea, huomaan kuitenkin lievän korostuksen, jota kaikki suomalaiset eivät välttämättä huomaa, ainakaan ihan heti. Lisäksi venäläinen korostus erottuu omasta mielestäni muiden ulkomaalaisten korostuksesta.

Nuorten käyttäytyminen on jo selkeästi toisistaan poikkeava. Suomessa lapsesta saakka asuneet käyttäytyivät pääasiassa jokseenkin samalla tavalla, kuin suomalaiset nuoret. He olivat itsevarmoja ja koska olen itsekin ollut aina tekemisissä pelkästään suomalaisten kanssa, enkä omaa yhtäkään venäläistä kaveria, en huomannut eroja oman nuoruus- tai kavereideni nuoruusaikojen ja näiden nuorten käyttäytymisessä. Heidän kanssaan oli hyvin luontevaa puhua ja he olivat avoimia.

Sen sijaan hiljattain tänne muuttaneet vaikuttivat hiljaisilta, sulkeutuneilta ja ujoilta. Vaikka puhuin heille venäjää, he eivät selkeästikään pitäneet minua ”omanaan”. He vastailivat kysymyksiin lyhyesti ja minulle tulli tunne, että he jättivät paljon kertomatta.

Myös tyttöjen ja poikien käyttäytyminen poikkesivat toisistaan. Hiljattain Poriin muuttanut tyttö oli huomattavasti puheliaampi ja avoimempi, kuin hiljattain tänne muuttanut poika. Tämä johtuneekin siitä, että olen itse nainen ja samaa sukupuolta olevien nuorten on todettu puhuvan ja avautuvan helpommin toisilleen, kuin vastakkaisen sukupuolen edustajille. Poikkeuksena tässä oli, myös omalla kohdallani, poikkeavan seksuaalisen suuntautumisen omaava nuori, joka oli hyvin luonteva kanssani.

LÄHTEET

Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kieltenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) *Perspektiivejä kulttuuri, kieli ja koulutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Iskanius, S. 1999a. Venäjää äidinkielenään puhuvien maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti ja etninen identiteetti. Teoksessa M. Martin & K. Voionmaa (toim.) *Yhdeksän tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielenä*. Jyväskylän yliopisto: Suomen kielen laitoksen julkaisuja.

Iskanius, S. 1999b. *Jazykovaja i etni_ eskaja identi_ nost' ruskokozjy_ nyh škol'nikov v Finljandii*. Teoksessa S.Laihiala-Kankainen, I.P. Lysakova & S.A. Ras_etina (toim.) *Perspektiivejä - kulttuuri, kieli ja kotoutus/Perspektivy - kul'tura, jazyk, obrazovanie*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 124-139.

Jaakkola, M. 1989. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaalaispolitiikkaan. *Siir-tolaisuustutkimuksia 21*. Työvoimaministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. In K. Perho (ed.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita.

Laihiala-Kankainen, S. 2002. Venäjänkieliset Suomessa – piiloon jäänyt kulttuurivähemmistö. In S. Laihiala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (eds.) *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Pöyhönen, S. 2006. Näkökulmia koulutus- ja opetuskulttuureihin: pysähtymisen paikkoja tutkivalle opettajalle. In S. Pöyhönen & K. Hiltula (eds.) Opettajana vieraalla maalla. Opetuskulttuurien kohtaamisia. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Satakunnan Kansa, ke. 10.12.2008. Uutiset, artikkeli ”Maahanmuuttajien loppuu liian usein peruskouluun”, toim. Toni Viljanmaa.

Satakunnan Kansa, ke 10.12.2008. Uutiset, artikkeli ”Lukujärjestyksen tyhjille paikoille äidinkieltä”, toim. Eliisa Hostikko- Ojanen.

Linkit:

<http://www.edu.fi/maahanmuuttajat>

<http://www.virtuopo.net>

<http://www.peda.net>

<http://www.mll.fi>

LIITTEET

Haastattelukysymykset:

1) Ikäsi?

2) Millä luokalla olet?

3) Milloin, miksi ja mistä muutit Suomen Poriin?

4) Oletko potunut koti- ikävää?

5) Miten sopeuduit tänne ja suomalaiseen koulumaailmaan?

8) Onko suomalaisen ja venäläisen koulujen välillä mielestäsi huomattavia eroja?
Mitä?

9) Millaisiin ongelmiin olet törmännyt suomalaisessa koulumaailmassa?

10) Mitä haluaisit tehdä tulevaisuudessa?

